

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Zbigniew Puskarski

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

w sprawie K. A. skazanego z art. 286 § 1 k.k.,
po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2021 r. na posiedzeniu bez udziału stron
informacji skazanego o zaistnieniu podstaw do wznowienia z urzędu postępowania
wykonawczego zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego
w (...) z dnia 24 lutego 2021 r., w sprawie II AKzw (...),
którym utrzymano w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w G. z dnia 14
stycznia 2021 r., w sprawie III Kow (...) - o odmowie udzielenia przerwy w
odbywaniu kary pozbawienia wolności,
na podstawie art. 544 § 2 i 3 k.p.k. w zw. z art. 542 § 3 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł

stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

UZASADNIENIE

W dniu 10 marca 2021 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek skazanego K. A. o wznowienie z urzędu w/w postępowania wykonawczego dotyczącego odmowy udzielenia przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności.

W uzasadnieniu skazany podniósł, że w postępowaniu przed Sądem I instancji uwidoczniła się bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w postaci orzekania w przedmiocie tej przerwy bez udziału obrońcy, którego udział w posiedzeniu był obligatoryjny, a którego to uchybienia nie dostrzegł orzekający w sprawie Sąd odwoławczy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że wznowienie postępowania z urzędu możliwe jest jedynie wtedy, gdy ujawniło się jedno z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. i to pod warunkiem, że nie były one przedmiotem postępowania w trybie kasacji (art. 542 § 3 i 4 k.p.k.). Stylizacja art. 542 § 3 k.p.k. wskazuje, że bezwzględne podstawy odwoławcze nie są powodem do wznowienia postępowania na wniosek stron, do których odnoszą się tylko przyczyny z art. 540 k.p.k., art. 540a k.p.k. i art. 540b k.p.k., stanowiąc podstawę wyłącznie do podjęcia czynności *ex officio*. Dlatego też wniosek strony o wznowienie postępowania, w którym wskazuje ona na uchybienie z art. 439 § 1 k.p.k., interpretować należy wyłącznie jako inicjatywę (art. 9 § 2 k.p.k.) potrzeby rozważenia przez sąd możliwości wznowienia postępowania z urzędu (*por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 października 2018 r., III KO 106/18, LEX nr 2572697; z dnia 30 listopada 2016 r., V KO 83/16, LEX nr 2178684; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2016 r., III KO 66/16, LEX nr 2166384*).

Kluczowe dla niniejszej sprawy jest jednak poddanie analizie przedmiotu wznowienia, a więc tego, czy postanowienie w kwestii udzielenia przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności może podlegać procedurze wznowienia. W postępowaniu wykonawczym wznowienie wchodzi w rachubę jedynie w przypadku wystąpienia przesłanek prawnych, o których mowa w art. 540 § 1 pkt 1 k.p.k., art. 540 § 2 i 3 k.p.k. albo gdy ujawni się jedna z bezwzględnych przyczyn odwoławczych (art. 542 § 3 k.p.k.). Należy również wziąć pod uwagę fakt, że wznowienie postępowania na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniu wykonawczym jest możliwe jedynie wówczas, gdy nie można dokonać korekty orzeczenia w trybie art. 24 § 1 k.k.w. Z powyższego wynika, że wznowienie postępowania w trybie przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego jest możliwe tylko w sytuacji przekraczającej możliwości zmian na podstawie przywołanego art. 24 k.k.w. Skoro zatem przepis ten zezwala (na wniosek stron, jak i z urzędu) na zmianę lub uchylenie prawomocnego orzeczenia wykonawczego wydanego na podstawie przepisów Kodeksu karnego

wykonawczego, i to bez ograniczeń czasowych, pod warunkiem, że ujawnią się nowe lub dotąd nieznane okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia, to wówczas nie można twierdzić w odniesieniu do takiego orzeczenia o jego ostateczności (*por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 kwietnia 2016 r., II KO 7/16, OSNKW 2016, z. 7, poz. 46; z dnia 8 października 2014 r., III KZ 66/14, LEX nr 1511589; z dnia 15 kwietnia 2010 r., III KO 33/10, OSNwSK 2010, poz. 788; z dnia 14 grudnia 2004 r., IV KO 35/04, OSNwSK 2004, poz. 2343*). W konsekwencji, wnioskując na podstawie analizy istoty instytucji przerwy w karze należy przyjąć, że również w przypadku orzeczenia wydawanego na podstawie art. 153 § 2 k.k.w. zastosowanie znaleźć może art. 24 § 1 k.k.w. pozwalający na zmianę poprzedniego postanowienia w razie ujawnienia się istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności. Brak zatem wymaganej w tym wypadku "ostateczności orzeczenia" powoduje, że wniosek o wznowienie postępowania jest niedopuszczalny.

Niezależnie od tej konstatacji należy stwierdzić, że analiza akt przedmiotowego postępowania prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy w G. orzekając w przedmiocie przerwy w wykonywaniu kary, nie wyznaczył skazanemu obrońcy z urzędu. Na posiedzenie Sądu skazany K. A. stawiał się osobiście i miał możliwość wypowiedzenia się w tej kwestii (k. 70a). Natomiast w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Apelacyjnym w (...) – w odpowiedzi na wniosek skazanego z dnia 12 lutego 2021 r. o doprowadzenie go na posiedzenie (k. 114) - Zastępcą Przewodniczącego II Wydziału Karnego tego Sądu wyznaczył skazanemu obrońcę z urzędu (k. 116) – powołując się na „argumenty wniosku skazanego”, z których wynikało, że skazany, „jako osoba nie znająca się na prawie, nie potrafi napisać takiego zażalenia jak strona fachowa”. Trzeba jednak zaznaczyć, iż zażalenie na postanowienie Sądu I instancji o odmowie udzielenia przerwy zostało sporządzone osobiście przez skazanego i ta skarga została poddana kontroli instancyjnej Sądu Apelacyjnego. Z kolei na posiedzenie przed Sądem odwoławczym stawiał się obrońca z urzędu skazanego - adw. W. C. (k. 121).

Jednocześnie należy podkreślić, że w niniejszej sprawie nie doszło do wystąpienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w postaci orzekania w kwestii udzielenia przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności

bez udziału obrońcy, którego udział na podstawie art. 8 § 2 pkt 2 k.k.w. byłby obligatoryjny.

W aktach sprawy brak jakiegokolwiek wzmianki o tym, by stan zdrowia skazanego mógł prowadzić do zaistnienia wątpliwości co do jego poczytalności w postępowaniu wykonawczym, w ujęciu stanu jego zdrowia psychicznego, o jakim mowa w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. Skazany w postępowaniu wykonawczym kierował do Sądów obu instancji liczne pisma i w żadnym z nich nie podnosił tego rodzaju okoliczności, nie wspomniał również, by leczył się kiedykolwiek psychiatrycznie. Nawet w piśmie, w którym występował o doprowadzenie go na posiedzenie przed Sądem Apelacyjnym, skazany nie podniósł, by ustanowienia obrońcy wymagał jego stan zdrowia psychicznego. Z kolei z odpisów wyroków w sprawie III K (...) oraz w sprawie II K (...) wynika, że nie został skazany w warunkach z art. 31 § 2 k.k., do podobnych wniosków prowadzi także lektura karty karnej (k. 17 -18, 38 – 41, 94 – 95). Nie można więc zgodzić się ze skazanym K. A. , że orzekanie przez Sąd Okręgowy w G. na posiedzeniu bez udziału obrońcy doprowadziło do naruszenia art. 8 § 2 pkt 2 k.k.w., co miałoby stanowić o konieczności wznowienia postępowania z urzędu na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 października 2015 r., w sprawie II KK 280/15 (OSNKW 2016, z. 2, poz. 11), podkreślił, iż co do zasady skazanie określonej osoby z przyjęciem ograniczonej w znacznym stopniu jej poczytalności powinno być brane pod uwagę przy orzekaniu w postępowaniu wykonawczym dla rozważenia, czy *in concreto* oznacza to także, że i w tym postępowaniu, z uwagi na okoliczności sprawy, realne stają się wątpliwości, o jakich mowa w art. 8 § 2 pkt 2 k.k.w. Zwrócił zarazem uwagę, iż nie chodzi jednak o automatyczne przyjmowanie zaistnienia omawianych wątpliwości przez sam fakt skazania z uwzględnieniem art. 31 § 2 k.k., ale niepomijanie tej okoliczności i każdorazowe uprzednie rozważenie, w tym także w oparciu o dowody przeprowadzone w postępowaniu rozpoznawczym, czy zachodzą w obecnym stadium procesu karnego (wykonawczym) wątpliwości odnośnie do poczytalności skazanego. Nawet bowiem sam fakt leczenia psychiatrycznego nie musi przesądzać o zaistnieniu uzasadnionej wątpliwości co do poczytalności skazanego w postępowaniu wykonawczym. Stwierdzenie, czy taki

stan rzeczywiście zaistniał, wymaga rozważenia okoliczności danego przypadku, w tym przeanalizowania dostępnej dokumentacji lekarskiej, jak i dokonania oceny dotychczasowych zachowań i postaw skazanego, tak w oparciu o zebrane w samej sprawie dowody, jak i dokumenty zgromadzone przez służbę penitencjarną (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2015 r., V KO 43/15, OSNKW 2016, z. 1, poz. 3; wyrok SN z dnia 28 stycznia 2020 r., II KK 22/19, LEX nr 2785117*).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego "uzasadnione wątpliwości" co do poczytalności są definiowane jako takie, które oparto na konkretnych okolicznościach i dowodach oraz wynikają z oceny owych dowodów i okoliczności ustalonych w sprawie, oceny dokonanej przez uprawniony organ procesowy na wniosek stron lub z urzędu. Sąd ustalając, czy faktycznie występują tego rodzaju przesłanki (wskazane w art. 8 § 2 pkt 2 k.k.w. i w art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k.), zawsze powinien pamiętać o tym, że ich "zachodzenie" nie jest warunkowane jakimś abstrakcyjnym przeświadczeniem czy niezbyt uchwytym domysłem, lecz uzależnione jest od powzięcia przez organ postępowania tylko takich wątpliwości, które mają charakter uzasadniony, a więc takich, które mają oparcie w konkretnie ustalonych w sprawie okolicznościach. Decydujące znaczenie w tym zakresie ma ocena organu procesowego, a nie subiektywna ocena stron czy obrońcy (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., IV KK 419/15, LEX nr 1962548*).

Żadna z takich okoliczności nie ujawniła się w niniejszej sprawie ani nie została podniesiona przez skarżącego na wcześniejszym etapie postępowania wykonawczego. Enigmatyczne powoływanie się obecnie przez skazanego na orzeczenie o niepełnosprawności niczego w tym przedmiocie nie zmienia.

W podsumowaniu tych rozważań należy stwierdzić, że podnoszone przez skazanego przesłanki co do wystąpienia podstawy odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w postaci orzekania w kwestii udzielenia przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności bez udziału obrońcy, którego udział na podstawie art. 8 § 2 pkt 2 k.k.w. miałby być obligatoryjny, okazały się całkowicie bezpodstawne.

Przedstawione wyżej motywy uzasadniają stanowisko Sądu Najwyższego o stwierdzeniu braku podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.